

H e t m o s t e r d z a a d

O s h o

Toespraken naar gezegden van Jezus uit het Thomas Evangelie, 1974 - Poona

Resumé van de eerste toespraak

De leerlingen zeiden tot Jezus:

“Zeg ons, waaraan is het koninkrijk des hemels gelijk?”

Hij zei tot hen:

*“Het is als een mosterdzaad –
kleiner dan alle andere zaden,
maar als het in bewerkte aarde valt,
dan ontstaat er een grote boom
die een schuilplaats wordt voor alle vogelen des hemels.”*

Menselijke verhoudingen zijn sterk veranderd, en wel in negatieve zin. Op ieder gebied zijn dieper gaande relaties verdwenen; je vrouw is niet langer je vrouw, maar slechts een vriendinnetje; je man is niet langer je man, maar een vriend. Vriendschap is goed, maar kan niet erg diep gaan. Een huwelijk is iets dat plaatsvindt in de diepte. Het is een verbintenis in de diepte, en als je je zelf niet prijsgeeft, blijf je aan de oppervlakte. Angst voor de diepte heeft alle relaties oppervlakkig gemaakt.

De belangrijkste verhouding is helemaal verdwenen, en de belangrijkste verhouding is die van *meester en leerling*. Je kunt Jezus niet begrijpen als je de omvang van de verhouding tussen een meester en zijn leerlingen niet begrijpt. Die is volkomen verdwenen. Of deze houding is vervangen door iets heel anders en wel door die tussen psychiater en patiënt.

Een patiënt komt om van zijn ziekte af te komen, om weer normaal te zijn.

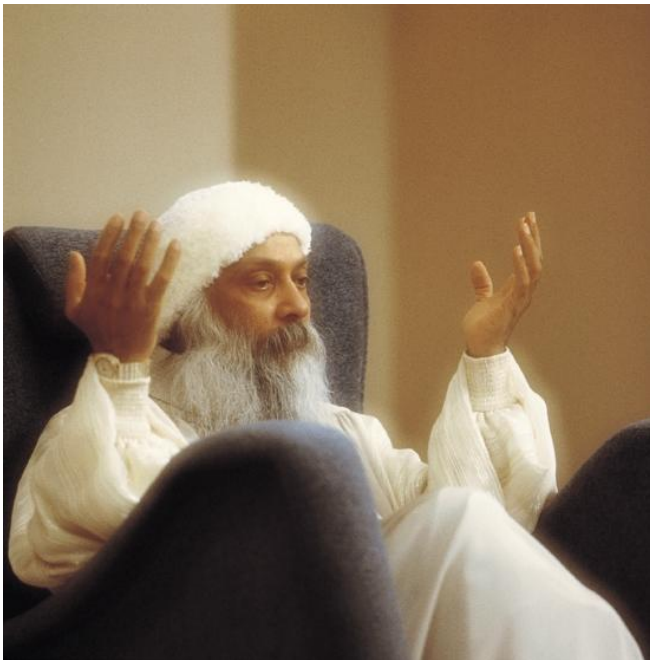
Maar psychiatrie kan geen religie worden. Ze kan leiden tot een goed ziekenhuis, maar niet tot een tempel – dat is niet mogelijk. Als je naar een meester toekomt als patiënt dan ben je verkeerd. Een meester is geen psychiater. Ik ben geen psychiater. Er komen mensen bij me die zeggen: ‘Ik lijd aan een mentale angst, angstneurose zus en zo’. Ik zeg: ‘Dat is okay, maar omdat ik je angst niet ga behandelen, zal ik jou behandelen. Ik heb geen belangstelling voor je kwalen, ik heb alleen belangstelling voor jou. Kwalen zitten aan de buitenkant, en waar jij bent is geen kwaal’.

Eens, als je je er van bewust wordt wie je bent, zullen al je kwalen verdwijnen. Ze bestaan in wezen slechts, omdat je je hebt afgewend van *zelfkennis*, je hebt jezelf vermeden. Waarom wil je niet naar jezelf kijken? Wat is er met je gebeurd?

Waarom ben je zo bang? Ergens is er in het verleden iets misgegaan. Er wordt een kind geboren en het wordt niet aanvaard zoals het is, veel dingen moeten er worden veranderd, het moet gedisciplineerd worden. Het grootste deel van het wezen van het kind moet worden onderdrukt, volledig in het duister worden geworpen. Maar dat onderdrukte deel laat zich gelden. Het wil aan de dag treden en je moet het steeds opnieuw terugdringen. En zo word je bang om jezelf te ontmoeten, want wat zal er dan met dat onderdrukte deel gebeuren? Wat zal er met het onbewuste gebeuren? Als je jezelf ontmoet zal het onbewuste er zijn. Alles wat je hebt ontkend zal er zijn. En daarom ben je bang.

Tenzij een kind geheel en al wordt aanvaard zoals het is, zal deze angst blijven bestaan; maar tot nu toe heeft er geen enkele maatschappij bestaan die een kind totaal heeft geaccepteerd. En het lijkt er op dat er ook nooit een maatschappij zal bestaan die een kind totaal accepteert, omdat dat bijna onmogelijk is. Dus

zal die onderdrukking er altijd zijn. En iedereen staat, eens, tegenover dat probleem, dat hij zichzelf in het gezicht moet zien. Je wordt een leerling op het moment dat je vergeet 'dat is goed, dat is kwaad; dat is aanvaardbaar, dat is niet aanvaardbaar'. Je kunt slechts leerling worden op het moment dat je bereid bent je hele wezen aan jezelf bloot te geven.

Tegenover een meester moet je de wapenrusting laten vallen – dat kan niet anders. Zelfs tegenover een minnaar kun je iets van je wapenrusting behouden; tegenover een geliefde hoef je niet zo open te zijn. Maar tegenover een meester moet je geheel en al *open* zijn, anders gebeurt er niets. Je moet volledig *vertrouwen* hebben, want alleen dan kunnen de geheimen worden onthuld. Als je je verbergt, betekent dat dat je met de meester vecht, en dan kan er niets worden gedaan. Strijd is niet de sleutel ten opzichte van een meester, *overgave* is de sleutel. En overgave is volkomen van de wereld verdwenen. Daarvoor zijn vele oorzaken: drie of vier eeuwen lang werd de mens geleerd dat hij een individualist moest zijn, een egoïst. De mens werd geleerd dat hij zich niet moest overgeven, maar moest vechten; niet moest gehoorzamen, maar rebelleren; de mens werd geleerd dat hij geen vertrouwen moest hebben,

maar twijfel. Daar was natuurlijk een reden voor, want wetenschap groeit door twijfel. Wetenschap is diepgaand scepticisme. Ze werkt niet via vertrouwen, ze werkt via de logica, via argumenten, via twijfel: hoe meer je twijfelt, des te wetenschappelijker word je. Het pad is tegengesteld aan dat van de religie. Religie werkt door vertrouwen: hoe meer vertrouwen je hebt des te religieuzer je wordt. De wetenschap heeft wonderen verricht, en die wonderen zijn goed zichtbaar. Maar religie heeft nog grotere wonderen bewerkstelligd; die wonderen zijn echter veel minder zichtbaar. Wat kun je voelen, zelfs als er een Boeddha is? Wat kun je zien? Hij is niet zichtbaar – wat je ziet is alleen maar een lichaam, dat even sterfelijk is als jij; wat je ziet is dat hij ouder wordt en op een goede dag zal sterven. Maar je hebt de ogen niet om het onzichtbare te zien.

Daarom beginnen alleen *vertrouwende* ogen beetje bij beetje te voelen en worden gevoelig. Vertrouwen betekent die twee ogen sluiten. Daarom is vertrouwen blind.

Als je die beide ogen sluit, wat gebeurt er dan? Dan vindt er een innerlijke transformatie plaats. Als je die beide ogen sluit, die de buitenwereld zien, wat gebeurt er dan met de energie die door de ogen gaat? Die energie keert zich naar binnen. Ze kan van de ogen niet naar voorwerpen stromen, en daarom keert ze om, ze wordt een keerpunt. Energie beweegt, energie kan niet statisch zijn; als je een uitgang afsluit, vindt ze een andere. Als je beide ogen sluit, dan keert de energie die zich door de twee ogen bewoog zich om – er heeft een omkering plaats.

En dan raakt die energie het derde oog in je. Het derde oog is niet iets fysieks; het betekent slechts dat de energie zich nu naar de bron wendt – ze wordt het derde oog, de derde weg om de wereld te zien.

Alleen door dat derde oog kun je een Boeddha zien; alleen door dat derde oog wordt een Jezus verwerkelijk. Als je dat derde oog niet hebt, is Jezus er wel, maar je loopt hem mis. Velen zijn hem misgelopen. In zijn geboorteplaats dachten de mensen dat hij alleen maar een timmermanszoon was. Niemand herkende dat hij Gods zoon was geworden. En toen Jezus zei: "Ik ben de zoon van het goddelijke, mijn vader is in de hemel" lachten de mensen hem uit.

Alleen het lichaam wordt uit het lichaam geboren; het innerlijk-zelf wordt niet uit het lichaam geboren, het wordt geboren uit de heilige geest, het komt van het goddelijke. Maar eerst moet je er voor zorgen dat je ogen zien, eerst moet je er voor zorgen dat je oren horen.

Jezus blijft maar steeds herhalen: "Zij, die oren hebben, kunnen me verstaan. Zij die ogen hebben: zie, ik ben hier!" Waarom herhaalt hij steeds weer: "Zij die ogen hebben, zie! Zij die oren hebben, hoor!"
Waarom?

Hij heeft het over een andere dimensie van verstaan, die alleen een leerling begrijpen kan. Heel weinigen begrepen Jezus. Wie waren die weinigen? Dat waren geen geleerden, nee; het waren geen hoogleraren, nee; het waren geen wijzen, geen filosofen, nee! Het waren gewone mensen: een visser, een boer, een schoenmaker, een prostituee. Waarom konden deze mensen begrijpen? Er moet iets heel speciaals zijn dat in een gewoon mens zit en dat verdwijnt in de zogenaamde 'buitengewone'. Wat is dat?

Het is *nederigheid, vertrouwen*. Want hoe beter je intellect is getraind, des te minder vertrouwen kun je hebben. Als je intellect niet zo getraind is, kun je beter vertrouwen.

Mensen die met het natuurleven, hebben meer vertrouwen. In een land dat niet zo sterk geïndustrialiseerd is, minder gemechaniseerd, minder technologisch, waar je meer met de natuur leeft, is meer vertrouwen.

Op een dag, vroeg in de morgen, kwam Jezus bij het meer: de zon was nog niet boven de horizon. Er waren twee vissers die juist hun netten hadden uitgeworpen om te gaan vissen toen Jezus kwam en zei: "Kijk! Waarom verspil je je leven? Ik kan je vissers van mensen maken. Kom, volg mij!" De twee vissers keken naar Jezus; ze keken zonder enig gevoel van twijfel naar Jezus. De zon kwam op en die mens was prachtig, die mens Jezus. En zijn ogen – die waren dieper dan het meer; en zijn schittering was sterker dan van de zon. Ze gooiden hun netten van zich af en ze volgden Jezus.

Dat is vertrouwen. Geen enkele vraag als: 'Wie is die vreemdeling?' Zij kenden hem niet, hij kwam niet uit hun dorp. Maar het was genoeg – de roep, de uitnodiging was genoeg. Ze keken naar Jezus, voelden zijn ernst, en ze volgden hem.

De verhouding tussen meester en leerling is verdwenen als gevolg van drie eeuwen succesvolle wetenschap. Wetenschap is in zoveel geslaagd. En zij heeft wonderen verricht – nutteloze wonderen, omdat ze helemaal niets hebben toegevoegd aan het menselijk geluk, en een wonder is nutteloos als het geluk er niet door wordt verhoogd. Integendeel, we zijn minder gelukkig geworden. Meer technologie, meer comfort – maar minder geluk. Hoe meer dingen door technische toestellen kunnen worden gedaan, des te minder ben je nodig.

Geluk spruit voort uit het gevoel nodig te zijn. Als je nodig bent, voel je je gelukkig, omdat je het gevoel hebt dat je wezen een betekenis heeft; je hebt het gevoel dat je nodig bent, en dat de dingen zonder jou anders zouden zijn.

De wetenschap kan geen Boeddha of Jezus scheppen. Er komen vaak mensen bij me die vragen waarom er nu geen Boeddha's meer zijn, waarom er geen Jezus meer is. Door jou. Je hebt een dergelijke maatschappij geschapen dat het voor een eenvoudig mens, voor een onschuldig mens steeds moeilijker wordt te bestaan. En zelfs als hij zou bestaan, dan zou je hem niet herkennen. Het is niet zo dat er geen Boeddha's zijn – maar het is iets anders hen te zien, ze zijn er wel. Misschien kom je er iedere dag een tegen als je naar je kantoor gaat, maar je herkent hem niet omdat je blind bent.

Nu zullen we deze korte uitspraak van Jezus nader beschouwen:

'De discipelen zeiden tot Jezus: "Zeg ons, waaraan is het koninkrijk des hemels gelijk?"'

Jezus sprak doorlopend over het koninkrijk des hemels en dat schiep veel problemen. De woordkeus zelf schiep veel problemen, omdat het woord 'koninkrijk' een politiek woord is en de politici werden bang. Hij werd gekruisigd, omdat ze dachten 'deze man praat over een koninkrijk dat op aarde zal komen, en deze

man zegt, 'ik ben de koning van dat koninkrijk'. Deze man wil een revolutie ontketenen en de regering omverwerpen.

De koning, de gouverneur, de ambtenaren, de priesters, zij allen werden bang. En die man had invloed, omdat de mensen naar hem luisterden; de mensen luisterden niet alleen naar hem – als ze naar hem luisterden veranderden ze, ze raakten in vuur, ze werden totaal nieuw, er gebeurde iets met ze. En zo werden de priesters, Pontius Pilatus de stadhouder, Herodes de koning, de hele overheid - zowel de wereldlijke als de kerkelijke - bang voor die man.

Jezus was geen revolutionair van deze wereld. Hij *was* revolutionair, een meester-revolutionair, maar van de innerlijke wereld. Hij sprak over het koninkrijk *binnen* in je.

Jezus kwam door een dorp. Hij had dorst en kwam bij een bron. Een vrouw putte water uit de bron en Jezus zei: "Ik heb dorst, geef me wat water om te drinken." De vrouw zei: "Ik hoor tot een heel lage kaste en het mag niet, ik kan u geen water geven." Jezus zei: "Maak je geen zorgen. Geef mij wat water, dan zal ik jou daarvoor in de plaats ook water geven – uit mijn bron. En als je daar eens uit gedronken hebt, zal je nooit meer dorst hebben.

De discipelen vroegen: "Zeg ons, waaraan is het koninkrijk des hemels *gelijk*?" Want dat wat we niet kennen, kan ons alleen maar uitgelegd worden door het te omschrijven met iets wat er op lijkt. Vandaar de *mythen*. De mythe is een poging het onbekende uit te leggen in de termen van het bekende – een poging je iets van inzicht te schenken.

Wat het koninkrijk des hemels is, kan je niet rechtstreeks worden verklaard. Er valt niets over te zeggen, tenzij je het binnentreedt. Wat er ook wordt gezegd, het zal altijd verkeerd zijn, omdat

de waarheid niet kan worden uitgesproken. Maar wat deden Jezus, Lao Tse en Boeddha dan steeds, jarenlang? Ze probeerden je iets uit te leggen, wat niet uitgelegd kan worden, door symbolen die je kent. Dat is het moeilijkste wat er is – *gelijkenissen, mythen, verhalen*.

En er zijn dwazen die proberen de mythe te analyseren en dan zeggen ze: 'Dit is een mythe, het is geen waarheid.' Het is alsof je, komend bij een mijlpaal met een pijl en de aanduiding 'Delhi', deze paal zou ontleden, de inkt en de chemicaliën en alles zou ontleden en dan zou zeggen: 'De een of andere dwaas heeft deze paal hier neergezet – er bevindt zich helemaal geen Delhi in.'

Er is een tempel in Japan, waarin zich geen beeld van Boeddha bevindt. De mensen gaan naar binnen en vragen: 'Waar is het beeld?' Er is geen beeld, maar op het voetstuk staat slechts één vinger die naar de hemel wijst – en dat is Boeddha.

De discipelen vragen waaraan het koninkrijk des hemels *gelijk* is: 'Vertel het ons, vertel het ons in een gelijkenis, in een verhaal dat wij, kinderen, kunnen begrijpen. Zeg iets, zodat we er een flauwe indruk van krijgen.'

'Jezus zei tot hen: "Het is als een mosterdzaad, kleiner dan alle andere zaden, maar als het in bewerkte aarde valt, dan ontstaat er een grote boom, die een schuilplaats wordt voor alle vogelen des hemels".'

Jezus gebruikt de vergelijking met het mosterdzaad heel vaak, om vele redenen, waarvan het feit dat het mosterdzaad het allerkleinste is, er één is. God is onzichtbaar, kleiner dan het allerkleinste, hoe moet je hem dan aanduiden?

En het mosterdzaad is niet alleen het kleinste ding dat nog zichtbaar is, het heeft ook een heel mysterieuze eigenschap: als het groeit, wordt het de grootste van alle planten. God is het onzichtbare en het universum

het meest zichtbare; het universum is de boom, de plant, en God is het zaad; God is wat niet gemanifesteerd is en het universum is het gemanifesteerde.

Als je een zaad doormidden breekt, vind je er geen boom in; je kunt het ontleden, maar je vindt er geen boom in verborgen. En je kunt zeggen dat er geen boom is en dat de mensen dwaas zijn die zeggen dat er een boom verborgen ligt in het zaad, als er helemaal niets is.

Bepaalde dingen kun je slechts kennen in hun *heelheid*. Je kunt ze niet ontleden, omdat ze groter zijn dan de delen. Dat is het probleem – een fundamenteel probleem voor hen die op zoek zijn naar de waarheid. Waarheid is groter dan alle delen samen. Het is meer dan de som van alle delen, het is groter dan de delen samen.

Als je de gelijkenis van het mosterdzaad ontleedt, ontgaat het je. Als je religie ontleedt, ontgaat ze je; je kunt haar óf direct begrijpen zonder ontleding, óf je kunt haar helemaal niet begrijpen. Vertrouwen bewandelt maar één weg: je kunt de boom niet ontdekken in het zaad, maar je kunt heengaan en het zaad

zaaien in de grond – en dat is wat een mens met vertrouwen zal doen.

En dan plotseling op een goede dag, op een goede morgen, word je wakker en het zaad is tot iets nieuws geworden, er komen spruiten uit de aarde. Het zaad is een boom aan het worden.

Wat gebeurt er als een zaaadjie tot boom wordt? Het zaad moet sterven – alleen dan kan het een boom worden. God is gestorven in het universum; hij kan zich niet afzijdig houden, hij is erin, hij heeft zich erin verloren. Daarom kun je God niet vinden. Je kunt naar de Himalaya gaan, naar Mekka, of waarheen je maar wilt, maar nergens zal je hem vinden, omdat hij hier is, en overal! Net zoals het zaad nu in de hele boom zit. Er is slechts één weg om God te vinden: je kunt hem alleen maar vinden als je hem hier vinden kunt, en nu, in ieder blad.

Als het zaad sterft, is het universum

geschapen; als het zaad sterft is de boom geschapen. Dat is het koninkrijk van God. En als je het ergens anders zoekt, zoek je tevergeefs. Als je het koninkrijk van God wilt onderzoeken, moet je worden gelijk een mosterdzaad en sterven; en dan plotseling is er de boom – jij bent er niet meer, God is er.

‘Hij zei tot hen: “Het is als een mosterdzaad, kleiner dan alle andere zaden, maar als het in bewerkte aarde valt, dan ontstaat er een grote boom, die een schuilplaats wordt voor alle vogelen des hemels.”’

Er is goede aarde nodig. Je moet de goede grond vinden, goede aarde – en dat betekent het *‘leerling-zijn’*. Het is een training, leerling-zijn is een training, het is leren om te worden tot bewerkte, goede aarde. Het zaad is er, maar de goede aarde moet worden gevonden. De boom zit binnen in je, de meester kan je alleen de goede aarde schenken. Hij kan je bewerken, hij kan het onkruid wieden, hij kan de aarde waardig maken om te ontvangen. Hij kan de aarde door bemesting vruchtbaarder maken – hij is een tuinier.

Je bevat alles, maar toch heb je een tuinier nodig; anders zal je het zaad zo maar ergens neerwerpen. En dan kan het op een betonnen weg vallen en daar sterven. Als je sterft, is er iemand nodig om je te beschermen. Kijk – als er een kind wordt geboren, heb je een vroedvrouw nodig. Het moment is immers heel delicaat. De meester is niets anders dan een vroedvrouw. Er is een meester nodig om je te beschermen, want de nieuwe spruit is heel teer, hulpeloos. Maar als je vertrouwen hebt, zal het zaad sterven. Het zaad kan de boom niet kennen, dat is het probleem. Het zaad zou er graag zeker van zijn dat het tot een boom wordt als het sterft. Maar hoe kan het zaad daar zeker van zijn?

Dat is het absurde van *geloof*. Geloven in dat wat ongelooflijk lijkt betekent werkelijk geloven. Het zaad sterft in diep vertrouwen en de boom wordt geboren. Maar er is een 'bewerkte aarde' nodig. De zin van het discipelschap is slechts het worden van bewerkte grond.

'Er ontstaat een grote boom, die een schuilplaats wordt voor alle vogelen des hemels.'

En als je boom dan werkelijk gegroeid is, als hij geworden is tot een Boeddha-boom, dan komen er miljoenen zoekende vogels naar toe en vinden er een schuilplaats.

Wees bereid te sterven; bereid je voor op je dood! Natuurlijk zal je beven van angst en vrees. De sprong zal moeilijk zijn. Het zaad kan slechts de afgrond kennen, niet de boom. Het zaad moet sterven en geloven in het onbekende – dan zal het gebeuren. Laat het verstand achter je, het lichaam, het ego – en plotseling zal je merken dat er iets nieuws binnen in je groeit; je bent geworden tot een baarmoeder, je bent zwanger. En dat is het hoogste van de schepping, omdat je dan bezig bent *jezelf* te scheppen.

Maar voor je gereed bent om de sprong te wagen, word tot 'bewerkte aarde' – wordt een discipel, word leerling, word nederig.

Jullie zijn hier niet vanwege jezelf, het is vanwege mij dat jullie hier zijn. Maar het is ook niet juist om te zeggen 'vanwege mij', omdat er geen 'mij' is; het zaad is verdwenen en nu is er niets anders dan de boom.

En als jullie door mij een glimp opvangen van je eigen mogelijkheid, dan is het werk verricht.

Jullie zijn het zaad, jullie zijn de mogelijkheid van dat koninkrijk. Wees bereid te sterven, want dat is de enige weg om te worden herboren.

21 augustus 1974 – Poona, India

